

krav er desværre ikke fuldt ud opfyldt med dette bind.

Henrik Fode

Dit Århus. Festskrift til Gunner Rasmussen den 15. februar 1990. (Købstadsmuseet »Den gamle By«, 1990). 323 s.

Ved museumsoverinspektør Gunner Rasmussens 70 års dag og medfølgende afgang fra embedet i »Den gamle By« har institutionen ønsket at hylde ham med dette festskrift, skrevet af venner og kolleger. En meget stor kreds af sponsorer står bag værket. Redaktionen, der består af Bue Beck og Birgitte Kjær, har søgt at rubricere artiklerne ind i forskellige grupper med en hovedoverskrift. Det har været lidt svært, selv om det i visse henseender er lykkedes ret godt. Men lidt klippes hæle og tær må der i sådanne stykker, og en i øvrigt god artikel om Klintegården, det smukke funkishus, har fundet sin plads i gruppen »Omkring Mejlgade«. Men den slags har jo ikke den store betydning. Det er lykkedes for redaktionen at få fat i en række gode artikler. Nogle satser på et videnskabeligt indhold, f.eks. Vagn Dybdahls portræt af Marselisborg-rektoren J. K. Larsen; og

Holger Munchaus Petersens redegørelse for dampskibsrueten mellem Århus og København; andre præsenterer små perler fra underholdningsafdelingen som Erik Kjersgaard, der faktisk meter for meter sammenligner to film, taget fra sporvognen under gennemkørsel af Strøget, den ene fra 1904, den anden fra 1922; og Finn H. Lauridsen om universitetsliv i Århus anno 1941. Blandt andre gode artikler er allerede nævnt Bodil Olesens om Klintegården, der er baseret på samtidens præsentation af huset, og Ole Østergårds helt fortrinlige om Århus å. Her kommer en forfatter, der i bogens bedst illustrerede artikel skildrer åens historie i arkitektens perspektiv. Det er noget med byrum, byplan og bystruktur, skrevet i et smukt og letlæseligt dansk. Nævnes bør også Annegrete Dybdahls stærkt gennemarbejdede artikel om billedhuggerbrødrene Ølsgård, der satte deres stærke præg på Århus.

Af bogens 28 artikler er her kun nævnt en fjerdedel; andre ville prioritere andre, alt efter interesse. Men tilføjes skal det, at der er tale om en meget smuk udgivelse, som modtageren af festskriftet har al grund til at være glad for.

Ib Gejl

ØKONOMISK OG SOCIAL HISTORIE

Jørgen Ahlefeldt-Laurvig: *Morsø-fabrikken, et nordjysk industriforsøg fra rokokko-tiden.* (Udgivet af Morslands Historiske Museum og Morsø Lokal+historiske forlag, 1989). 108 s.

Det er nok kun de, der er særligt interesserede i gamle, danske fajancer, som

overhovedet er klar over, at der i en kort årrække i slutningen af 1700-tallet lå en lille fajancefabrik på herregården Lund på Mors i Limfjorden.

Dens historie er nu blevet skrevet med denne smukke bog. Forfatteren er specialist i fajancer. Hidtil har historien om virksomheden været spredt i artikler og anden omtale samt gemt i arki-

verne. Alt det er her blevet samlet og sammenført med erfaringerne fra udgravningerne på stedet. De første af disse fandt sted for mere end 60 år siden, men i 1983 blev de genoptaget og det lykkedes da at finde nye spændende og urørte lag med større mængder af vraggods fra fabrikkens produktion.

Fabrikken blev indrettet af godsejer Thomas Thomsen Lund og grundede sig som tidens andre fajancefabrikker på industrialismens og merkantilismens teorier – foruden på almindeligt gå-på-mod og optimisme. Den blev oprettet 1774, men allerede 1777 døde Lund ruineret og de nye ejere er næppe fortsat med fajanceproduktionen længere end til 1787.

Morsø-fabrikken blev som de andre af monarkiets fajancefabrikker slået ud af den industrialiserede engelske keramikindustri og dens perfekte flødefarvede stengodsvarer i nyklassicismens moderne former.

Bevarede genstande og fundene fra udgravningerne viser, at fajancerne fra Morsø, når de var mest vellykkede, var af forbavsende høj kvalitet og i deres elegante rokokko-former fortjener sammenligning med de mere berømte fajancer fra det dansk-norske monarki, med hvilke de da også er blevet forvekslet.

Hvad der gør de første fund fra udgravningerne til noget helt specielt er, at man nu kan se, at de udgør fabrikkens prøvesamling. Man kan således gennem dem få indtryk af produktionen og dennes kvalitet. Deri ligger også bogens sigte, nemlig at placere den lille fabriks produktion på sin rette plads indenfor monarkiets fajancefremstilling.

I smukke fotografier, hvoraf flere i farver, samt i tegninger illustreres Morsø-fabrikkens arbejder og mærker, ligesom der er forsøgt opstillet en fortegnelse over varesortimentet ud fra arkivalier, skår og bevarede genstande.

Det er en gennemarbejdet bog om et specielt emne, som måske engang bliver yderligere uddybet, hvis man har held til at finde, hvor fejlbrændingerne er blevet gravet ned. Hidtil har man forgæves ledt efter dem.

Ebbe Johannsen

Kristof Glamann: *Bryggeren. J. C. Jacobsen på Carlsberg.* (Gyldendal, 1990.) 334 s.

Det var naturligvis en oplagt opgave for den tidligere professor i økonomisk historie og nuværende formand for Carlsbergfondet at forene de to arbejdsfelter: skabe en biografi, for at sammenknytte fortællingen om et industrieventyr med en karakteristik af den mand, der skabte Carlsbergfondet.

Fortællingen om bryggeriet Carlsberg er samtidig historien om det første danske industrieventyr, hvis succes skyldes en systematisk inddragelse af tidens mest moderne teknologi: mekanisk, bioteknologisk og kemisk for blot at pege på enkelte områder, der naturligvis igen skal ses i sammenhæng med helt nye afsætnings- og markedsføringsmetoder.

J. C. Jacobsens fader stammede fra Vendsyssel, men havde slået sig ned i København som brygger, hvor han klarede sig ganske godt. Sønnen blev opdraget til respekt for godt og omhyggeligt arbejde og fik ikke mindst indpodet forståelse for tidens naturvidenskab og interesse for landets historie.

I 1835 døde faderen og den kun 24-årige J. C. Jacobsen fik ansvaret for bryggeriet, og det snart med en sådan succes, ikke mindst efter studierejser i udlandet, hvorfra han hjembragte nye gærtyper, at bryggeriet ganske enkelt ikke længere kunne finde plads i de gamle rammer i det indre København. Den første afgørende prøve for Jacob-